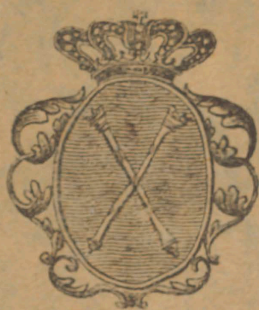

Plutarchi, De liberis educandis
libellus, Guariano Ver. interprete.
Crac., Math. Scharfenb. 1536.

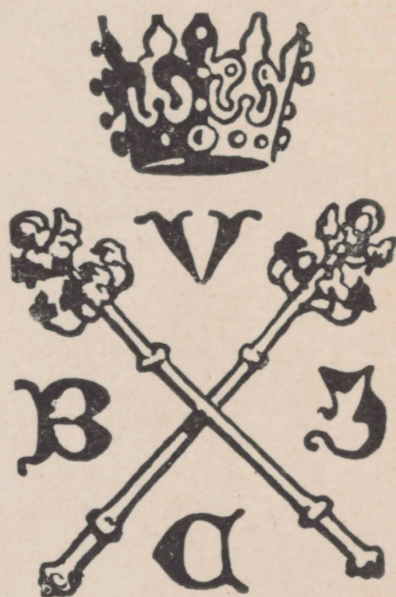
Biblioteka Jagiellońska.

II. M. 11.

Klasyer № 186

II.a. 11.

176

CIMELIA

XXIV 293

PLV
TARCHI CHE
ronei libellus de libe-
ris educandis pla-
ne aureus.
Guarino Veronen.
interprete*, *

Cracovie apud Mathiam
scharffenberg.
M. D. XXXVI.

GVARINI VERONEN,
sis in Plutarchum de liberorū
educatione præfatio.

MAIORES NOSTRAS AN-
gele mi suauissime non admirari, & ma-
ximis prosequi laudibus non possum, cū
tantam in eis animi magnitudinem, at-
que constantiam fuisse intuear, ut literarum ac doctri-
næ studia, simul & rerum tum publicarum, tum fami-
liarium negotia capefferent: itaq; complecterentur, ut
eos neq; subtilitas, neq; discrimen, neq; occupatio de-
terreret. Quin adeo sedulo, adeo prudēter, adeo pros-
uide suam impertire diligentiam, ut qua in re magis ex-
celluerint non facile dignoscas. Tanto quippe cum or-
dine, & ut ita dicam parsimonia suum distribuisse tem-
pus uidentur, ut ex otio negotium, & ex negotio otium
nullum amitterent. Horum uestigia cum uirili Pro par-
te, & quantum hac ætate fieri potest, te longe imi-
tantem aspicio, tibi pro nostra mutua beneuolentia, &
chàritate congratulor. Nam eo pacto magistratus, &
publica exerces munera, ut & liberos ne omittas, &
domesticæ rei curam suscipias. Maiorem autem in mo-
dum mea tua quædam sedulitas, & accuratio propens-
sa delectat, quam in educaudis præcipue filiolis tuis,
recteq; pro ætate morandis adhibes. Id sapienter equi-
dem & summa cum ratione prouidisti, ut uirtutē &
honestos

Cim. O. 176.

BIBLIOTE. UNIV.

JAGELLONICAE

PRAEFATIO.

honestos mores à teneris imbiberent annis. Certū meū
 diusfidius, ac stabile legatum. Nam cum reliqua mo-
mentanea, & fugatia bona, & quaedam ludibria for-
tunæ sint: Virtus profecto constans, æterna, & nostra
est possessio. Sed quid opus est meis hæc efferre sen-
 tentijs? Adest eruditissimus & clarissimus autor Plus-
 tarchus, qui omnem rem de hac ipsa de qua loquor in-
 stitutione à uertice, ut aiunt, ad calcem non minus acu-
 te, quàm sapienter explicabit. Eum nuper ex Græco
 Latinum feci, tuoq; nomini dedicaui. Suscipies autem
 opusculum cuius etsi per interpretis uitium minus luo-
 culenta fortasse sit dictio, sententiarum tamen elegan-
 tia & præceptis diuino quodā modo excogitatis abs-
 unda letabere. Habebis enim unde & animum demul-
 ceas legendo, & tuos educando instruas. Quia in re
 abs te peto, & magis atque magis oro, ut illustrissia-
 mo in primis Manuelli Chrysolore gratias habeas, sua-
 umq; tollas ad sidera nomen. Quoniam eius uiri ope-
 ra, simul & humanitate factum est, ut Græcarum splē-
 dor literarum ad nostros redierit homines, quos
 ob earum ignorance non parue dudum in-
 uoluerant tenebræ: sed de his alias.

Plutarchum ipsum
 audiamus.

*comendatio
 virtutis.*

PLVTAR

CHVS CHERONENSIS DE

liberis educandis Guarino Vero/
nensi interprete.

Filiorum
parentes
q̄les sunt.

VIDNAM EST quod de in-
genueorum educatione liberorum di-
cere quispiam possit, quarumue re-
rum usu, ij ad morum probitatem
euasuri sunt, eia consideremus. Ante
omnia de ipsorum procreatione for-
taassis principium fecisse præstabit. Siquis igitur illustri
um esse natorum pater optat, id ei proponendum ar-
bitror, ut ne uilibus, aut abiectis sese deuinciat mulie-
ribus, quales meretrices sunt, aut pellices. Quibus enī
ulla ex patre, uel matre innata est macula, eos quoad-
uita supersit, in delenda quædam ignobilitatis conuitia
comitantur, quæ uix eripare, carpereq; uolentibus in-
promptu magnopere sunt. Sapiens nimirum is extitit
poeta, quisquis infelice ait esse prægnatos, quum ne-
quaq; recte fundamenta, sui generis iaciantur. Pulcher
igitur libertatis, ac licentiæ thesaurus est, bonis pro-
creatum esse parentibus. Quæ res his plurimi fieri de-
bet, qui legitimam exoptant sol' olem. At qui simulati, et
num morum instar ficti generis arrogantiæ falli, de-
primiq; natura solet. Quocirca is rectij. Vime cecinie
poeta.

DE LIBERIS EDVCANDIS.

poeta, qui hunc in modum inquit. Sceleris parentū me-
us usq; sibi conscia fortissimum quemq; captiuum tra-
hit uirum, quemadmodum iactantia simul & fastu re-
ferti sunt, quibus claris nasci parentibus obtrigit. Eam
ob causam filium Themistoclis Diophantum persepe Diophan-
in multitudine dixisse ferunt, quicquid is expeteret ab tus.
Atheniensium populo mox approbatum iri. Nam quæ
ille uellet, & mater: & quæ mater, & Themistocles.

Quæ uero Themistocles, eadem & uniue rsus Athe-
niensis populus. Dignissimum est eam animi magnitus
dinem collaudare Lacedæmoniorum, qui idcirco regē
Archidamum pecunijs multauere, quoniam pū illi cor-
poris mulierem matrimonio capere passus erat. Subin-
de dicentes q̄ ille non reges, sed reginas eis edere cogi-
tasset. Post hæc deinceps dicatur quod maiores nostri
haud neglexisse uidentur. Quid nam illud est? Ut qui se
mulieribus generandæ gratia sobolis admouent, hi om-
nino sobrij, aut uino saltem modestissime delibato, con-
gressum faciant. Quibus enim ex initio ut a genitorib;
bus per ebrietatem seminarentur acciast. ij uini auis
di, ac temulenti nimirum esse solent. Eapropter cum
Diogenes quendam ex temulentia alienatæ mētis ados-
lescentulum desipere cerneret. Adolescentule inquit eb-
rius te seminauit pater. Et de genitura quidem hæc
nus. At uero de ipsa iam degenda uita uidetur explicā-
dum.

Generaliter equidem, quod de artibus, ac sciēti-
a

PLUTARCHVS DE

Ratio. tijs dicere consueuimus, idem etiam de uirtute dicenda.
Consuetudo. Tria esse quæ ad operis perfectionem rite obedi-
do. undam concordare oporteat, naturam, rationem, &
Disciplina. consuetudinem. Rationem disciplinam uoco, consuetu-
dinem uero exercitationem. Initium a disciplina, usus ab
exercitio ac meditatione fiet. Ex omnibus autem abso-
lutio comparabitur. Sin istorum pars ulla defecerit, ne-
cesse erit hanc claudam esse uirtutem. Ceca enim res
est sine disciplina natura, & absq; natura disciplina
manca res existit. Imperfectum autem quidam existit,
si ambobus his careat exercitatio. Nam sicut in agro-
rum cultura bonam in primis esse tellurem oportet,
tum ferendi peritum agricolam, dehinc optima semie-
na, eodem modo telluri naturam, agricolæ præcepto-
rem, seminibus studiorum institutiones, ac præcepta cō-
feres. Quæ omnia in eorum animos conuenisse, ac spira-
rasse contenderim, quos uniuersi decantant, Pythago-
ram dico. Socratem, Platonem, & quisquis sempiter-
nam consecutus est gloriam. Ingentis certe felicitatis
& diuini fauoris est, sicui singula hæc dii contulerunt.
Doctrina Quod si quis haud idoneum exstimat ingenium, po-
steaq; doctrinā, & rectam ad uirtutem nactus est ex-
ercitationem, ingentes naturæ defestus, ut fieri potest,
non remittere magnum in modum, immo uero proro-
sus, errare se sciat. Socordia enim naturæ uires peria-
mit, doctrina tollit ignauiam, Facilia quoq; ipsos fugio-
unt negligentes. Difficilia uero cura, & diligentia ca-
pessuntur.

LIBERIS EDVCANDIS.

peffuntur. Quam expeditissima, q̄q̄ efficax sedulitas Laborum
 pariter, ac labor existat, compluribus in rebus facile, nia uicit.
 si conspexeris, disces. Aquarum enim guttæ lapides ca Gutta ea
 uant. Ferrum & æs manuum tactibus obteruntur. Caru uat lapi
 pentorum rotæ summis inflexæ uiribus, haud ullo pa des nō ui
 eto pristinam reparare rectitudinem possunt. Curua sed sepe
 tas histrionum uirgas nullo dirigere modo licet, quin cadendo
 factus præter naturam labor naturæ uim superauit.
 An hæc duntaxat diligentiae potestatem indiciant? Mia
 nime, immo uero & infinita cætera. Si quod fertile
 natura solū incuriæ deditur, squallet incultum, quodq̄
 natura præstantius est, eo magis si per otium ac negli
 gentiam omissum erit, perditur. Est ne quispiam infœ
 cundus, & supra modum asperior ager? At cultus ge
 nerosos edidit fructus. Quenam arbores sunt, quæ da
 tæ neglectui non simul & tortæ pupullent, & steriles
 perstent? quum eadem rectum affecutæ patrociniuna
 fructuose sint, & magnopere fertiles. Quæ corporis
 fortitudo non obtunditur. & propter incuriam, molli
 tiem, ac malam habitudinem non perit? Quæ aut im
 becilla adeo natura, quæ per exercitationes, atq̄ cera
 tamina ad maximas non augeatur uires? Qui uero co
 qui a primis bene domiti annis, suis non obsequuntur
 fessoribus: Qui autem indomiti perstant, nonne ceruis
 ce durissimi, & animis feroces enaserunt? Et quid ad
 mirari cætera opus est, cum truculentissimas feras la
 boribus mitigari, mansuescieriq̄ plerumq̄ cernamus?

Equus
 domitur

Bene

PLVTARCHVS DE

Bene Theſſalus ille, qui cum interrogaretur, quina abo
iectiſſimi Theſſalorum eſſent, qui bellicarum quietam
rerum agunt, inquit. Ecquid multis opus eſt uerbis?
Conſuetu Conſuetudo eſt, quæ longæua permaneat. Siquis pro
prio. prias, familiaresq; ex conſuetudine uirtutes agat, is nul
Lycurgi lo aberrare poſſe modo uidetur. Qua in re unico uſus
catuli. exemplo amplius de hiſce rebus prolixiora enarrare
deſinam. Lycurgus ille Spartanorum legeslator gemi
nos ex hiſdem parentibus catulos ſuſcipiens, haud ſi
milibus educauit moribus. Alterum enim belluonem, li
xuriaq; ſolutum, alterum indagine ſagacem, & uenas
tionibus idoneum reddidit. Poſtea cum aliquando La
cedæmonij unum in locum conueniſſent. Ad parandam
inquit uirtutem uiri Lacedæmonij ingens eſt momē
tum conſuetudo, diſciplina, doctrina, & uita inſtitutio,
quæ uobis illico manifeſta uehementer eſſe faciam. Du
os ſubinde catulos adducens cum ollam in medio, lepo
remq; coram eis poſuiſſet, alter quidem in leporem,
alter in ollam magno erupit impetu. Cum autem La
cedæmonij nondum quidnam id ſibi uellet, coniectarēt,
aut quamobrem cattulos oſtentaffet, hi ambo dixit iſſe
dem orti parentibus, cæternū diuerſam uitæ conſue
tudinem aſſecuti, alter gulofus, alter uenator euafere.
De uita quidē ac conſuetudine ſatis, conſequens eſt ut
de educatione dicatur.

Filiæ mar **O** DE EDUCATIONE LIBERORVM.
Portet, ut mihi proſecto uidetur, ut matres
filios

LIBERIS EDVCANDIS

filios educant, eisq; hubera porrigant, quoniam maiores tibi-
 bus ea-
 ri cum charitate, & impensa magis diligentia nu-
 ducadi et
 trient, ut quæ natos ex intimo, & ut dici solet, ex un-
 lactandi.
 guibus ament. Nutrices uero, & alumnae suppositam Amareem
 quandam, & ascriptitiam beniuolentiam habent, utpo-
 nguibus
 te mercedis gratia diligentes. Quod matres eos quos
 progenuerint, nutrire, alereq; conueniat, ipsa etiam na-
 tura demonstrat, unicuiq; etiam animantium generi
 quæ pariunt, idcirco simul & lactis alimenta suppedi-
 tauit. Eius quoq; sapientem fuisse prouidentiam cons-
 tat, quæ duplices mulieribus mammas addidit, ut si ge-
 mellos peperisse contigerit, duplices ad alendum fons-
 tes haberent. Præterea ut maiorem in eos quos procre-
 assent, amorem, beniuolentiamq; fouerent. Quod me-
 diusfidius haud iniuria factum est. Victus enim cibi-
 q; sodalitium quidam beniuolentiæ & amoris incremen-
 tum existit, nam & belluæ, dum a socijs pastus euellunt
 magnū præ se ferre desiderium uidentur. Danda præ-
 sertim opera, ut matres quæadmodum enarratum est,
 filios educant, ijsq; hubera porrigant. Sin id facere ne-
 quierint, uel propter aduersam corporis ualitudinē,
 id namq; impedimento esse poterit, uel propter alios
 rum studium gignendorum, alumnas ac nutrices non
 uiles equidem, aut aduentitias, uerum q̄maxime idone-
 as, probasq; suscipiendas esse censeo. Primum quidem
 moribus instructas patrij. Sicut enim infantium mem-
 bra simulac nati sunt, formari cōponiq; debent, ut rea-

Mamma
duplices.

Nutrices
quales sūt

PLUTARCHVS DE

Instituen-
doru[m] etas

Phocylis
des.

Prouerbiu[m]

Claudus.

Vicinus.

Pedago-
gi.

Et, minimeq; obliqua fiant, ita puerorum mores prin-
cipio apte concinneq; fingere conueniet. Illa namq; no-
uella etas ad fingendum facilis, & tenera est, & ipso-
rum animis, dum molles ad huc extant, discipline meli-
us instillantur. Difficilius autem quae dura sunt mollio-
untur. Quae admodum enim sigilla mollibus impri-
muntur ceris, ita & doctrinae, dum puerilis ad huc ani-
mus est, insculpuntur. Aptissime igitur diuinus ille
Plato nutrices admonuisse uidetur, ut ne friuolas, ac tur-
pes pueris fabellas mandent, ne illorum animos ex in-
itio stultitia, & corruptis imbuant moribus. Pulchre
igitur Phocylides poeta monuit. Dum tener est gna-
tus generosos instrue mores. Illud etiam ne omittatur
dignum est, ut adolescentulos qui alumni conuicturi,
ministraturi; sint, tales in primis inquiramus, ut bo-
nis ueniant instituti moribus. Dehinc ut patrium sermo-
nem, ac expedita pronunciare uerba sciant, ne barba-
ris uocibus, aut deprauatis moribus intincti aliquid ex
his uitium reportens. Haud est ab re illud usitatum ser-
monem prouerbum. Si claudio uicinus habitaueris, &
ipse claudus ambulare discet. Postq[ue] peruentum eo eta-
tis erit, ut iam pedagogis committi pueri debeant, hic
ad eorum institutionem omnis habebitur diligentia, ne
mancipijs, aut barbaris, aut perfidis, & inconstantib[us]
filios tradere se nesciant, cum irridenda uehemen-
ter hoc tempore multorum adsit consuetudo. Prestan-
tes siquidem seruos nacti, hos quidem agri cultores des-
signant;

LIBERIS EDVCANDIS.

signant, illos naucleros, alios mercatores, quosdam & domesticæ rei dispensatores. At si quem temulentum, scurram, & ad omnem rem gerendam prorsus inutilem seruum repererint, huius curæ natos committunt. Frugi uero pædagogum talem natura esse oportet, & qualis Achilles pædagogus Phoenix erat, quem idem circo Peleus, ut est apud Homerum, Achilles curæ præfecisse dicitur, ut ei dicendi pariter ac faciendi ductor foret, atq; magister. Maximum omnium, longeq; præmarium dicturus accedo. Inquirendi filiis præceptores, quorum uita nullis obnoxia criminibus, irreprehensibilis si mores, & optimū experimentum. Honestatis. n. fons tem simul ac radicem esse liquet legitimā consequi disciplinam, ac ueluti coloni sepes arbusculis circumponunt, ita & æquissimi præceptores consona pæris instituta & admonitiones inserunt, unde rectissima morum germina pullulent. Nunc uero respuendi stomachandiq; nonnulli sunt genitores, qui priusq; ullam ex præceptoribus experientiā sumpserint, hominibus aliis quādo improbis, imperitisq; ac ignorationis insignis, liberos commendant. Quod etsi per ignorantiam factum fuerit, ridiculum tamen est. Illud autem extreme certe stultitiæ, quidnam inquires? quidam enim q̄q; quibusdam dicentibus peritis aliquorum inscitiam, improbitatemq; cognorint: idq; persuaferint, eis tamen suos optime cōmendant pueros. Nonnulli placidis eorum uis & blanditijs. Sunt tamen qui rogantium amicorū gratia

PLVLARCHVS DE

tiæ tribuant. Qua in re simile quippiam facit ant, ut
 si quis egroto laborans corpore doctum ac salutiferum
 omittens medicum, ut amici gratiam ineat imperitum
 hominem deligat, a quo fortassis in perniciem detur,
 aut prestantissimo gubernatore dimisso, obsecrâtibus
 amicis probet insipientem & ignarum. Pro Iuppiter,
 Dijq; omnes, est ne paternæ quispiam appellationis,
 qui pluris obsecrâtium gratiam, q̃ liberorum eruditio-
 nem faciat? Haud ab re, quod antiquus ille. Crates di-
 cere solebat, qui si licuisset, ubi in altissimam urbis par-
 tem conscendisset, se uociferaturum aiebat. Quorsum
 ruitis homines, qui omne in comparandis pecunijs ue-
 strum studium facitis, filiorum uero, quibus eas relin-
 quitis, nullam sane curam suscipitis? Quibus addendum
 esse censeo, q̃ hi patres haud aliter faciunt, q̃q̃ ma-
 gnam calceorum sedulitatem habent, cum interim po-
 dem ipsum paruipendant. Multi uero sunt parentes,
 in quibus adeo nummorum amor pariter & filiorum
 odium se penumero increuit, ut ne maiora impendant
 salaria, nullius existimationis homines eorum natis deo-
 ligant, uilissimorum preciorum disciplinam ipsa ino-
 sectantes. Ob quam rem Aristippus haud insulse, quin
 urbano plurimum sermone quendam mentis inopum
 patrem carpsit. Quopiã enim ex eo percontante, quã-
 tam instruendi gratia filij mercedem postularet, mille
 drachmas dixit. Ille uero hercle ait permagnũ postu-
 latum. Seruum enim comparare mille drachmis pos-
 sum.

Crates.
 Aristip-
 pus.

LIBERIS EDUCANDIS.

sum. Duos inquit habebis seruos, & filium, & quæ
mercaberis. Et ut summatim dicam, quonam modo ab-
surdum non est, nostros quo dextra cibos capiant, ita
assuefecisse, ut si leuam protendant, continuo increpe-
mus, nullam autem facere prouidentiam, ut idoneas,
atq; legitimas audiant disciplinas? Quid autem his ad-
mirandis accidat patribus postq̃ filios male nutrierint,
maleq; instruerint, dicere aggrediar. Nam cum sum-
pta uirili toga salubrem, ac bene institutum uiuendi
ordinem aspernantes, ad immodestas atq; seruiles sese
precipitarint uoluptates, tunc ita liberos erudisse po-
nitet, cumq; nulla extat utilitas, sese ob illorum pecca-
ta discruciant. Hi enim assentatores, parasitosq; recipi-
unt indecores, ac execrandos homines, & perniciosos
iuuentutis euersores. Illi scorta, meretricesq; superbas
atq; sumptuosas redimunt. Alij opsonijs & exquisitis
ferculis dies peragunt. Quidam in alea, procacissimisq;
sodalitijs uti naufragi demerguntur. Nonnulli iuueni-
bus sese magis applicantes malis, adulteria, libidinesq;
complectuntur, & unicam morte uoluptatem existia-
mant. Verum enimuero hi, si cuiuspiam philosophi con-
suetudinē habuissent, haud talibus profecto rebus ania-
mum induxissent, quin id Diogenis præceptum didi-
cissent, qui uerbo quidem grauiter, re autem ueræ cō-
monefaciens ait. Meretritiā ingredi domum, ut per-
discas q̃ uilissimarum rerum præcia nullam præ se fe-
runt excellentiam, Et ut succinctæ dicā, uaticinari ma-

Instituti
male quæ-
les tandē.

Diogenis
præceptū

PLUTARCHVS DE

Nobilitas.
Diuitias.

Gloria.
Forma.
Sanitas.
Vires.

Eruditio.
Intellectus.
Ratio.

git q̄ admonere iure me existimans, Vnum in hac re
primum, medium, atq; postremum esse uerticem asse
uero, ut honesta uitæ regula & legitima sit eruditio.
Hec esse quæ ad uirtutem, ac beatitudinem plurimum
ferant adiumenti. Cætera quidem bona humana quæ
dam esse, pusillaq; & indigna quæ tantis insectemur
studijs. Pulchra quidem medijsfidijs est nobilitas, sed
matorum illud nostrorum bonum existit. Preciosæ qui
dem diuitiæ, uerum ea est fortunæ possessio, cum eas
& habentibus (ut usu euenit) auferat, & minime spe
rantibus afferat. Magnæ insuper opes signum quoddā
& facinorosis nota seruis, & calumniatoribus iacēt,
quoties oculos sagittare, adoririq; concupiuerint, &
quod maximum est, hæ quoq; sceleratissimis commu
nes hominibus sunt. Gloria uenusta quidem res est, sed
inconstans minime q; stabilis. Forma præcipuum quod
dam, & pro qua uendicanda magnopere decertetur,
ac caduca paruoq; durans tempore. Preciosa quipo
pe sanitas, uerum permutationi prorsus obnoxia.
Concupitæ sane uires, & in patrem beatitudinis col
laudandæ, sed facile aut ægritudine, aut senectute cor
tabescūt. Si quis omnino corporis robore gloriatur, sen
tentia falli se discat. Humana siquidem uis præ cæteris
pars quæ extat animantibus. Elephantis inquam, tau
ros, atq; leones. Nostris autem in rebus sola & im
mortalis, & diuina est eruditio. Ex uniuersis duo hu
mane nature perq̄ peculiaris bona sunt, intellectus,
& ratio.

LIBERIS EDVCANDIS

Et ratio. Et intellectus quidem imperat, ratio autem
 obsequitur. Hunc nullus fortunæ tollet incursus, nulla
 calumnia distrahet, non ægritudo corrumpet, neque se-
 nectus ullis affliget nocumentis. Solus intellectus est,
 qui uetustate cōfectus repubescat, & cum reliqua om-
 nia tempore diminuantur, scientia senectute augetur.
 Bellum singula torrentis instar trahens, & omnia fe-
 rens, solam doctrinam nequit eripere. Quocirca phi-
 losophum Stilponem illum Megarensē memoratu di-
 gnū fecisse responsum autumo. Nam cum Demetria-
 us captam urbem solo equasset. Stilponem interroga-
 uit, nunquid suorum quicquid amisisset. Cui Stilpo, haud
 equidē inquit, bellum enim nulla ex uirtute spolia du-
 cit. Concors huic & consentaneum illud Socratis uide-
 tur esse responsum. Nam cum Gorgias, ut arbitror,
 percontaretur, an Persarum regem felicem esse puta-
 ret. Nescio inquit quantum habeat uirtutis ac discipli-
 næ, perinde ac in hisce, non autem fortunæ bonis per-
 sistat beatitudo. Ceterum quemadmodum nihil filiorū
 eruditione propensius, & conducibilis faciendum es-
 se moneo, ita incorrupta ac salubri patria insistere opor-
 tere dixerim, ita ut liberi a popularibus & laudatiui-
 bus procul nugis abducantur. Nam multitudini qui col-
 lubuerit, is sapientibus displiceat oportebit. Testimonio
 est Euripides ita dictitans. Iners ego sum meos in uul-
 gum uersus dare, Modicis uero, ac equalibus sapienti-
 bus. Et profecto qui peritis contemptui sunt, ij ad peror-
 andū

Stilpo

Socrates

Virtus

Multis pl

cere quid

PLVTARCHVS DE

randum in multitudine magis idonei habentur. Qui enim ad turbulentissimam gratiam & beniuolentiā plebis incundam sua constituerint exercitia, eos ut plurimum prodigos, & uoluptatis auidos intueor, & iure quidem ac merito. Nam si quis ut uoluptatem alijs cōparet honestatem negligit, is certe rectas ac salubres delectationes suis antepone, aut pro uoluptuosis modesta sectari nullo modo poterit. Ad hæc, ne pueri discant ex tempore, cauendum erit. Quod enim inconsulto ac temere dictum, factumue sit, id pulchrum esse nequit, utq; in prouerbio est, Difficilia honesta sunt. Immo premeditari quoq; sermones plurima leuitate, incuriaq; referti, neq; unde sumendum exordiū, neq; ubi terminandum facile conspiciantur. Præter alia delicta, quibus extemporarie dicendum est, hi ad immoderatā quandam incidunt multiloquentiam. Considerata uero meditatio orationem e congrua uagari mensura non sinit. Periclem, ut accepimus, ad perorandum conuocandum multoties populo nequaquā audiuisse constat, & imparatum se esse diceret. Eodem modo & eius in re publica æmulator Demosthenes: quum ad consulendū accerseretur a populo, restitit. Non n. instructus sum ait Hanc nullo cum auctore, mendacemq; traditionem esse fortasse quis dicet, uerum in oratione contra Midiam cogitationis utilitatem palam adduxit, hunc in modum inquit. Ego uiri Athenienses considerasse me fateor, & quantum in me situm est, premeditatum ue-

hementet

Dicendum
ex tēpore
non est.

Difficilia
quæ hone
sta.

Pericles.

Demosthe
nes.

LIBERIS EDVCANDIS.

bementer esse non inficior. Miserandus enim certe for-
 rem, si ita dispositus accessissem: ut quæ de hisce rebus
 oraturus sum, inconsiderata præterissem. Neq; uero
 id nunc dico, ut sit omnino dicendi expedita præpara-
 tio reprobanda, aut quo minus ab his qui causa rem di-
 gne exequi possint habenda sit exercitatio, sed hoc iu-
 ueni parce faciendum, quoad uirilis succedat ætas, ne-
 ue ex incidenti dicat, dignum arbitror. At cum eloquē-
 di uires radicē egerint, tunc ubi tempus aduocarit orā-
 di ubertatem impartire conueniet. Sicut enim qui lon-
 go tempore in uincula coniecti fuerint, si posterius sol-
 uantur, ob diuturnam uinculorum consuetudinem amo-
 bulare nequeunt, quinimmo claudis incedunt pedibus,
 ita & qui sermonem diutius astrinxerint, si quando lo-
 quendum extemplo fuerit, nihilominus eundem stylum
 interpretis obseruant. At si quis pueros ex tempore di-
 cere sinat, extremæ causam garrulitatis instituit. Mis-
 ser quidam pictor, quum suam Apelli ostenderet ima-
 ginem, hanc modo pinxi dixit. Cui Apelles, etsi taceas
 inquit hanc subito depictam esse intelligo. Demiror au-
 tem quonam pacto non plures huiusmodi depinxer-
 ris. Et ut ad priorem materiam referatur oratio, sicuti
 teatralē ac tragicam, ita & depressam, & humilē
 dicendi orationem euitandam, fugiendamq; prorsus
 admoneo. Tumidum namq; orationis genus ciuile ne-
 quāq; est. Tenue uero nusq; mouet. Quēadmodū enim
 corpus nō solum incolume, uerum etiam bonæ habitua-

Dictorū
 Apelles,
 Oratio
 qualis.

PLUTARCHVS DE

animis esse oportet, ita & orationem non modo non
 egram, sed etiam robustam esse conuenit. Nam quic-
 quid tutum est, id solummodo collaudatur. Quod uero
 cum periculo sit, id etiam admiratione prosequimur.
 Eandem quoque de animi dispositiōe sententiam habeo.
 Nam neque temerarium, neque audacia prorsus exutum
 ac timidum esse decebit, cum illud quidem impudentis
 am, hoc autem seruilem afferat turpitudinem. **Medium.**
 autem in cunctis secare uiam summæ & artis, & con-
 sonantiæ est. **Varietas.** Adhuc cum de disciplina commemorē,
 de ipsa quid opiner differendum cēseo. Sermōnem uno
 contentum esse membro, non autem uarijs distinctum
 esse clausulis, non paruū imperitiæ, ac dissonantiæ si-
 gnum facio. Id præterea ad exercitationē fastidiosum,
 & passim intolerandum arbitror. Vnicus namque cas-
 nendi modus, & inuarietus personis actus, laborē si-
 mul, ac satietatem gignit. Amœna uero usquequaque ua-
 rietas cum cæteris in rebus, tum uero in uocibus, atque
 spectaculis. Ingenuis igitur adolescentibus nihil uel aus-
 ditu, uel spectatu debet omitti, immo nec is qui orbis
 disciplinarum appellatur. Verum hæc perinde ac gus-
 tus gratia, uel in transcurso perdiscenda sunt, fieri au-
 tem nequit, ut in cunctis perfectionē assequantur. An-
 tiquiorem autem, primariamque philosophiam esse dus-
 cant. Qui in re, mea coram ex similitudine quadā con-
 stituenda sententia. Nam sicuti compluris nauigando
 urbes obire perpulchrum est, ita in præstantissima do-
 miciliū

LIBERIS EDVCANDIS.

10

micilium habere commodissimū ac preciosissimū. Vro
bane profecto. Biantem philosophum dicere solitum Bionem.
accepimus. Quemadmodum cum proci Penelopes cō
gressum habere nequirent, eius se ancillis immiscebant,
ita & qui philosophiam consequi non ualent, per cæ
teras nullius sane existimationis disciplinas aridi seme
per & tenues intabescunt. Quamobrem aliarum are
tium & scientiarum uti principem constituere phi
losophiam oportebit. Ad corporis quidem curam dus
plicem scientiam humana excogitauit industria, medis
cinam dico, atq; gymnasticam, quarum altera sanitas
tem, altera bonam importat habitudinem. Animorum Medicina.
autem egritudines atq; languores sola est quæ curet Gymnasti
ac medeatur philosophia. Per hanc enim & cum hac ca.
scire licet, quid honestum, quid turpe, quid iustum, quid
iniustum, & summatim, quid deligendum, quid fugien
dum, quomodo parentibus, quomodo natu grandioris
bus, quomodo peregrinis, magistratibus, amicis, uxoris
bus, ac seruis utendum sit, utq; deos ueneremur, paren
tes honoremus, seniores uereamur, legibus obtempere
mus, magistratibus cedendum sit, amicos diligere oport
teat, in mulieres seruare modestiam, charos habere li
beros, minime seruire cum seruis, & quod maximum
est in prosperis fortunæ successibus letitia non effun
di, nec in aduersis casibus tristitia: deprimi, nec omnia
no uoluptatibus esse deditos, nec ita per iracundiam
affici, ut belluarum animos induamus, quæ ex omnibus
C ij philosopho

PLUTARCHVS DE

Fortūa se cūda. philosophiæ bonis antiquissima iudico. Generosi enim secundam ferre fortunam uiri officium est, sine inuidia uero hominis bene instituti. Voluptates ratione superare sapientis. Iracundiam uincere non uilis profesto aut abiecti munus est uiri. Cæterum eos perfectos opinor esse homines, qui ciues cum philosophia potestates queant immiscere. Hos sibi gemina uendicare bonareor, ut. seorum uita, & ad communem omnium utilitatem in rep. duceretur, & summa cum tranquillitate nullis obiecta fluctibus per sapientiæ studia uersaretur. Nam cum triplex uitæ genus existimatum quidem, actiuum, contemplatiuum alterum, tertium uoluptuosum, hoc sane dissolutum & uoluptatis mancipiū, belluarum est, & infimorum hominum. Actiuum autem, si philosophia caruerit ineptum est, & magnis delictis inuoluitur. Speculatiuum si ab actiuo se iungitur prorsus inutile. Experiūdum igitur pro uiribus, ut & publica conficiantur, & philosophia uendicetur, quæ admodum, pro temporibus attinere uidebitur. Hunc

Pericles. in modum Pericles ciuilia tractauit officia, hunc in modum

Archytas. dum Archytas Tarentinus, hunc in modum Dion Syracusanus, & Thebanus Epaminondas, quorum utrunq;

Dion. Platonis constat fuisse discipulum. Circa disciplinā quid

Epaminōdas. amplius immorari deceat, nescio, nisi q̄ præter ea quæ dicta sunt, conducibile immo uero necessarium existit, ut ad adipiscendos antiquorum codices ne parum diligentes sint. Verum hi pro agricolarū more colligendi.

Nam

LIBERIS EDVCANDIS.

Nam ita discipline instrumentum non librorum possessio, sed usus & exercitatio est, sicut & colendi scientiam ab tellure, non autem a uomeribus, & reliqua suppellectilia cōseruari contingit. Corporis certamina ut contemnantur, ne digna quidem extant, sed ad eius rei præceptores, ut ad ipsa quantū sat erit elabor ent pueri dimittentur, quo & apta quædam membrorum cōpositio simul & robur acquiratur. Bona enim in pueris corporis habitudo, bonæ quoq; senectutis fundamēta iacit. Sicut hyemi necessaria per serenitatem parare conuenit, ita & boni mores, & optimum ad senectutem uaticum modestia in ipsa iuuentute reponentur. Adeo autem perinde ac in cella quadam reseruandus est corporis labor, ut ne fragiles, leuiterq; cedentes ad doctrinæ studia fatigati succumbāt. Hostes enim disciplinarū, ut a Platone dictum est, labores atq; somni. Quid his tantum insisto, cum ad id quod dictum longè principalius est explicandum, summo ducat studiosi. Militaribus namq; certaminibus pueros exercere cōueniet, ut in iaciendis hastis, tractandis arcubus, uenationibusq; magnopere contendant. Victores eorū quos bello deuicerint bona sibi ipsis præmia esse proponunt. Bellū educatam in ubera corporis habitudinem reputat. Macilentus autem miles, bellicis assuetus certaminibus pugiles, & structas prælio propulsat acies. Quid agis dicet quispiam: tu cum de ingenuorum educatione liberorum daturum te præcepta spononderis,

Viaticum
canis.

Labor &
somnia.

PLUTARCHVS DE

postmodum inopes, ac populares ita uideris prætermi-
sisse, ut solis institutionē locupletibus exhibere cogites.
Quibus occurrere haud certe difficile. Ego nāq; hanc
ipsam institutionem communem omnibus, ac utilē esse
maxime uelim. Verum si propria laborantes indigen-
tia meis uti commonefactionibus nequierint, fortunā,
non autem me consulentem accusent. Enitendum itaq;
pro uiribus, ut optima pueris uel etiam ipsis pauperi-
bus fiat educatio. Sin minus, possibili saltem utenduū
erit. Et ista quidem, quæ grauiter in sermone obijci po-
terant adduxi, ut quæ ad rectam iuuenum instructio-

Pueri non nem non serunt, deinceps adiungam. Illud igitur assero,
cædētī fru ad honesta pueros exercitia nō, plagis aut uerberibus
stra.

sed monitis ac rationibus adduci oportere. Omitto enim
ea magis seruos decere, q̄ liberos qui durati rigescent,
et ad labores sustinēdos, nunc ob plagarum dolores,
nunc ob contumelias horrent. Liberalibus autem pue-
ris maiorem laudes ac uituperia, q̄ uerbera commodi-
tatem afferunt. Ille enim ad honesta concitant, hæc a
turpitudine cohibent. Mixtim uero et alternis utendū
erit obturbationibus et laudibus. Postq̄ uehementer
obiurgarint, pudore agendum erit, rursusq; laudibus
reuocabunt, ijsq; imitandæ nutrices erunt, quæ ubi in-
fantes lugere coegerint, ubera denuo ad eos solandos
admouent. Cauendum autem erit, ne immodicis elati

Amor pa laudationibus intumescant, quoniam nimijs demolliti-
tris in sic laudibus frangūtur, plerosq; iam ego patres uidi, quib-
lios. bus amor

LIRERIS EDVCANDIS.

Bus amor nimius ne amarent causa extitit. Quid enim
 est quod dicere uelim, ut exemplo luculentior fiat ora-
 tio? Nam cum hi festinent ut filij in cunctis ocys an-
 tecedant, immensos illis labores adiiciunt, sub quibus
 defessi corruant, & alioqui pondere molestiarum op-
 pressi doctrinam minus mansuete percipiunt. Plantæ
 enim cum modicis alantur aquis, q̄ multis suffocantur.
 Eodem modo animus cum mediocri uegetetur labore,
 sub nimio demersus opprimitur. Ab continuis igitur la-
 boribus danda quædam pueris respiratio. Reminisci
 enim oportet nostram omnem uitam in remissionem
 ac studium esse diuisam. Quocirca, non uigilam mo-
 do, uerum etiam somnum esse repertum, non bellum
 solum, sed & pacem, non hyemem, sed & tranquillita-
 tem, non operosos, sed festos etiam dies, & ut genera-
 tum eloquar, laboris condimentum est otium. Idq; non
 in animantibus modo, sed etiam in his quæ anima cas-
 rent, fieri conspicias. Arcus enim lyrasq; remittimus,
 ut tendere possimus. Ac summatim corpus quidem in-
 digentia & replemento, animus uero remissione atq;
 labore conseruatur. Increpandi Pleriq; merito sunt ge-
 nitores, qui pedagogis, atq; præceptoribus filios ita cõ-
 mittunt, ut quid hi discant neq; uideant, neq; protinus
 audiant. Qua in re plusq̄ opus sit delinquunt, quum ip-
 si paucos intra dies experimenta suscipere ac tentare
 debeant, non autem in mercenarij dispositione spem su-
 am collocare. Nam, & illi maiorem puerorum curam
 ac diligen-

Requies:

PLVLARCHVS DE

Oculo res ac diligentiam facturi sunt, cum rationem ubiq; redo-
gis seu dituros se fore scient. Hoc in loco generosum illud lepi-
conomi pi dumue stabularij dictum, qui nulla alia ex re equum
guis fit a adeo pinguescere, q̄ regis oculo dixit. Super omnia pu-
quus. erorum memoria exercenda consuescendaq; ea enim
Mnemofy disciplina quasi quaedam cella penaria est. Quamob-
ne. Memo rem Memoriam esse matrem Musarum traditur in fa-
ria. bulis. Quasi uero insinuent atq; demonstrent nullam
 a natura rem tantum gignere, ac nutrire, quantū me-
 moriam posse. Illa igitur in utramq; partem exercens
 da, siue ij natura memores, siue contra obliuiosi fue-
 rint. Natura siquidem abundantiam corroborabimus,
 defectum uero supplebimus, tumq; illis ceteros, istis
 seipsum uincere continget. Praeclare enim apud Hesio-
 dum. Paruula si tentes superadiesset pusillis. Idq; fre-
 quens peragas, magnus cumulatur aceruus. Illud uero
 ne parentes lateat, memoratiuam doctrinae partē non
 modo ad perdiscendum, uerum & ad ceteras uitae res
 non minimam conferre portionem. Nam rerum gesta-
 rum memoria ad futurorum consultationem exemplū
 quoddam extat. Praeterea filij ab uerborum turpitudi-
 ne retrahendi. Vt enim ait Democritus, Aetionis um-
 bra existit oratio. Dehinc ui ipsi colloquio faciles, & in
 obuijs compellendis suaues fiant, preparandum erit.
 Nam sicuti graues in colloquio mores digna in se con-
 trahunt odia, ita & pueri chari socijs reddetur, si qua-
 siti non pertinaces omnino, nulliq; cedentes extiterint.

**Democri-
tus.**

Non

LIBERIS EDVCANDIS

Non solum enim uincere, sed etiam uinci scire speciosum est, in ijs præsertim rebus in quibus uictoria detrimentum parit. Extat huiusmodi Cadmea certe uictoria. Huius rei testem adducendum sapientem habeo Euripidem, qui hunc in modum locutus est. Duobus obloquentibus, cum alter fuerit qui uerba frenat, is longe sapientior. Cæterū illa non minus q̄ superiora, quin longe magis adolescentibus exercenda, ea sunt eiusmodi, sine mollitie uitā esse degendā cōtinendā linguā, irā sibi subijcere, manus cōprimere. quale autem horum unumquodq; sit, dispiciendum. Hæc autem ab exemplis notiora fient, & ut a posteriore prius exordiar, pleriq; manus ad iniusta summittentes lucra, ante actam effunderunt uitā, ut Gylippus Lacedæmonius, qui quoniam pecuniarum sacculos soluerat. Sparta in exilium expulsus est. Sapientis autem munus est, ab nulla uinci iracundia. Adolescens quidā temerarius admodum & fastidiosus Socratem calce percussit. Quamobrem cū moleste ferentis comites, adeoq; animi discruciatos aspiceret, ut ipsum persequi uellēt, si me asinus inquit calce pulsasset, dignum me ut mutuo illi calces incuterentur existimaretis? Quod tamen haud ille porcus effecit. At eum cum uniuerſi probris insectarentur, calcitroneq; nominarent, suffocatus est. Cū Aristophanes multa in eum conuitia dissipans, eam cui Nebule titulus est comœdiam edidisset, & astantium quidam talia decantans dixisset, Nunquid ista Socrates in quo pateris

Cadmea.
Victoria.
de qua Ph
anensis .c.
xxix.

Fur nesis
Gylippus.
Irā uices.
Socratis.
Patientia.

Aristophanes.

PLVTARCHVS DE

teris animo? Haud equidem mediusfidius ait, siquidem
in theatro perinde ac magno in conuiuio salibus morde
Archyras. or. Sororia ista & paria Archytas, Tarentinus & Pla
to gessisse uidetur. Ille enim ex bello & euersus, rei naq;
militari operam dabat, agrum incultum ac squalentē
offendens, accito illius uillico, nisi iratus forem lugeres
ait. Plato uero aduersus deditum uentri seruum, fasti
diendumq; ita percitus, uocato sororis filio Speusippo,
abi dixit, hunc uerberato, nam ego nimia exagitor ira.
Ardua hæc & imitatu difficilia, dicet sane quispiā, nec
ego sum necius. Verum enim uero totis enitendum est
uiribus ut istis utentes exemplis, ab inconuenienti &
seua nimirum ira magnam saltem auferamus partem.
Nam quum alias quidem ad res, nec cum eorū doctri
na, nec cum uirtute certare possumus, suæ nihilominus
sapientiæ perinde ac deorum antistes, sacrorum expos
itores, tædæq; gestantes, hæc imitari pro uiribus & ali
quid deradere conamur. De continenda uero lingua,
ut proposui, explicare restat. Si quis paruum aut con
temptibile suspicatur, a ueritate uehemēter errat. Ma
gnæ enim sapientiæ tempestiuum est silentium, & om
ni certe sermone præstātius. Idcirco maiores nostri my
sticas designasse cerimonias uidentur, ut ex illis captæ
silendi consuetudine, deorum metum ad humanorū fi
dem arcanorum transferamus. Nam quum neminē tas
cuisse piguerit, dixisse certe complures. Præterea quod
silentio retentū est, efferetur per facile, quod autē edis
deris

Plato.

Speusippus.

Linguam
contine.
Silentium
ama.

LIBERIS EDVCANDIS

deris, nullo modo reuocari potest. Scio innumerabiles
ob linguae intemperantiam ad maximas incidisse cala-
mitates, ex quibus relictis cæteris unum aut duos ada-
umbrationis gratia meminisse sat erit. Quum Philade-
lphus sororem Arsinoen cepisset uxorem, Sotades in
quit, In sanctam minime rimulam trudis aculeū. Quo
dicto in uincula coniectus, multo tempore putridus in-
tabuit, & intempestiue dicacitatis haud increpandas
utiq; poenas dedit. Qui ut alijs risum exhiberet, in diu-
turnos collapsus est luctus. Paria & cum his contene-
dētia Theocritus philosophus dixit, sustinuitq; & gra-
uiora nonnihil. Alexander Græcis ut purpureas para-
rent uestes, edixerat: ut quum rediret, belli contra bar-
baros a se confecti uictoriam solennibus celebrarent
sacrificijs. Tum nationibus argentum per capita conse-
rentibus, Theocritus inquit, Prius quidem subdubitabā,
nunc uero perspicue sentio, hanc tibi secundum Home-
rum necem fore purpuream. Quibus ex rebus magis
nam Alexandro conflauit inimicitiam. Regi macedo-
num Antigono, qui altero carebat oculo, quum cecit-
tatem abiecisset, haud mediocrem suscitauit iram. Ma-
gistrum enim coquorū Eutropionem in centuria qua-
dam constitutum, ut rationem redderet acciperetq;
ad se uenire iusserat, quæ quum ille ad eum multoties
adueniens retulisset, Scio inquit Theocritus, q̄ cyclopi-
me crudum appones. Quo dicto illi quidem cecitatē,
huic uero coquinarum obiecit artem. Tunc Eutro-
pion

Philadel-

phus.

Arsinoe.

Sotades.

Theocri-

tus.

Philoso-

phus.

Alexander.

Antigono

Vnocalo.

D ij pion

Veritatem
sequere.
Mētiri ser-
uile.

Pueri an
amatori-
bus com-
mittendi.

pion, capite igitur carebis respondit, & huius dicaci-
tatis, insanieq; poenas lues. Dehinc dicta renunciavit ad
regem. At ille qui Theocritū interficerent statim mis-
sit. Præter hæc omnia, id quod sanctissimum est, pueri
uera proferre cōsuefiant. Mentiri enim seruile est ui-
tium, & a cunctis mortalibus odio insectandum, nec
quod apud mediocris etiam seruos ueniam promereas-
tur. Ista quidem de puerorum ornamentis atq; mode-
stia, nullam per ambiguitatem aut segnitiam disputa-
turus accessi: de his autē quæ deinceps dicturus sum,
dubius persto, & ancipiti magis trahor sententia, hæc
illacue in trutinæ modū uergens, in neutram certus in-
ducor partem. Per multus uero de introducēda, aut re-
aduertenda me torpor habet, ut illam tamē expromā,
prorsus audiendum est. Quid illud est? Vtrum qui pue-
rorum amore tenentur, eorum societatem & consuetu-
dinem habere sinendi, aut contra prohibendi, & ab ip-
sorum conuersatione procul arcendi. Quum enim ple-
rosq; rigidos patres, moribus acerbos, immitesq; respi-
cio, qui filiorū dedecus esse arbitrantur. si cum eorum
amatoribus obseruentur, hanc rem meis introducere
consilijs uereor. Quum autē ex altera parte animadu-
uerto Socratē, Platonem, Xenophontem, Aeschinem,
Cebetem, & uniuersum illum uirorum coetum, qui
matium cōmendat amores, quiq; adolescentes, ad eru-
ditionē popularem, principatum, & ad morū deniq;
probitatē peruexerunt, subinde alter existo, & ad illos

LIBERIS EDVCANDIS.

P^{ri}mū emulationem uirorum ipse deflector. Harum etiā
 rerum testimonio est Euripides, hoc inquit pacto.
 Sed est amor mortalibus quidam insitus animi mode-
 rata iustaq; seruantis. Simul id Platonis institutum in-
 genti studio & urbanitate temperatum haud præter-
 mittendū. Licere, inquit, ijs qui optime de repub. me-
 riti sunt, ut quem ex honestis forma maluerint, iusto si-
 bi deuinctum amore media fronte dissuauient. Quod
 si quos pulchritudinis libido cœperit, eos fugare pro-
 pellereq; conueniet. Qui aut̃ animum dilectione ac be-
 niuolentia cōplectentur, ij penitus cōprehendi, quales
 Atheniensium amores, & Lacedæmoniorum existūt.
 De his prout unusquisq; sibi persuadet, ita etiam sus-
 picatur. Ego uero postq̃ de puerili iam institutione ac
 ornamento disserui, ad adolescentium ætatem transe-
 undum paucis esse censeo. Sæpenumero improborum
 duces morum incusauī, qui quū puerili adhuc ætati pæ-
 dagogos, magistrosq; præficiant, iuuenilem impetū so-
 lutum uagari sinunt. quū econtrario maior his annis,
 q̃ puerilibus cautio & obseruantia debeat. Nā quis
 ignorat puerorum delicta parua esse, ac medicatu fas-
 cilia: fortassis enim aut pædagogorum incuria, aut præ-
 ceptorum in ludis Peragendis inobedientia. At iuuenū
 peccata immēsa plerunq; sunt, & miseriarum plena,
 uentris immodestia, paternorum bonorum exilatio,
 alea, saltandi proteruia, ebrietates, amores uirginum,
 mulierum corruptiones, adulteria. Horū igitur impe-

Adolescē-
tia cura

Iuuenū de-
licta.

PLUTARCHVS DE

tus omni cura & diligentia coercendi, reprimendiq;
fuerant. Petulantem enim uigorem ætatis non facile a
uoluptatum obseruabis incursu. Quo circa illi freno ue
hementer opus existit. Eapropter qui huic ætati sumo
mopere non resistunt, haud intelligere uidentur se illo
lorum cogitationibus magnam ad perpetranda facino

Adolescēs ra licentiam exhibere. Prudentes itaq; patres hoc po
ut sit indu tiffimum tempore summa custodire uigilantia oporteo
endus, bit, ut adolescentulos ad modestiam inducant, instruāt,

minentur, rogent, consulant, polliceantur, nunc eorum
exempla demonstrent, qui ob suas libidines ad magnas
peruenerunt ærumnas, aut qui per tolerantiam lau
des, & i præclaram sunt gloriam assecuti. Hæc enim

**Virtutis
elementa.**

duo perinde ac uirtutis elementa sunt, spes honoris,
ac formido poenæ. Nam quum ille ad egregia honestas
tis opera promptiores efficiat, hæc ad perpetranda uis
lissima seguiore reddat. Generatim autem liberos nos
tros flagitiosorum hominum consortio seggregare de
cebit, eorum enim malignitatem reportant. Hæc &

**Pythagoræ
re enig
mata.**

Pythagoras obscuris quibusdam præcepit sermonibus,
quos hoc in loco positos explanabo, quoniam ad con
quirendam uirtutem non minimum uidentur afferre
momentum, quale illud. Quæ nigrantes habent cau
das, gustari non oportere, hoc est cum hominibus cō
suetudinem non esse habendam, quos morum deprā
uatio ipsa denigrat. Iugum stateramq; ne transcende
re, id est plurimi fecere iustitiā oportere, nec eam ullo
modo

LIBERIS EDVCANDIS.

nō transcedere. Nec in otio insidere, hoc est fugiendū
 esse otium, providendumq; ut necessariam prępare-
 mus alimoniam. Haud iniiciendam unicuiq; dexteram,
 id est non prompte aut inconsulto concilari oportere.
 Augustum ne gestabis anulum, quoniam ita uitam ut
 eam non uinculo dstringas exercere debebis. Ignem
 ferro cedi minime debere. hoc est irritandum non esse
 furentem, haud enim conuenit, quin potius quum intus
 mescit, irę cedendum. Cor neq; manducabis. quid alio-
 ud insinuat, q̄ ne animum offendas sollicitudinibus, cū
 ue curis confitias? Abstinentum a fabis, q̄ in re ciuili
 uersari non oporteat. Fabis enim priscorum suffragia
 ferebantur, quę finem principatibus attulerunt. Cibos
 in scaphio non esse ponendos. significat autem in impro-
 bum animum urbanos immitti non oportere sermones
 aut ulla uirtutis studia. Cogitationis nanq; cibus est
 cum ratione studium, ac sermo frugi, quem impurum
 ac sordidum humana reddit improbitas. Haud retro-
 uerti ad contermina proficiscentes. id est quibus mori-
 endum est, quum proximum uitę terminum intuean-
 tur, facile ferant, neq; mœrore deprimantur. Ad prio-
 rem denuo materiam flectetur oratio, & quod prius
 agebam a prauis hominibus, sed assentatoribus prę-
 sertim liberos abducamus. Compluribus id patribus Assentato
 pręsertim non desino, ac impręsentiarum rursus dico, res fugient
 nullum animantium genus assentatoribus esse perni- di.
 ciosius, nullum quod citius in præcipitia iuuetutem de-
 ducat.

PLVTARCHVS DE

Pater qua
lis.

ducat, qui patres ac filios radicitus obtriuuerunt, illo-
rum senectutem, & horum adoleſcētiam triftitia &
magnis affligentes malis, & quæ ipſorum conſilijs clā
deſtina quædam iacet eſca uoluptatem prætendunt.
Opulentos filios patres ut ſobrietatem conſeruēt mor-
nent, aſſentatores ebrietatem. Illi temperantiam, iſti la-
ſciuiam. Illi parſimoniam, iſti ſumptus & expenſas. Illi
labores appetendos, iſti ſocordiam. Vniuſcuiuſq; uitam
punctum eſſe temporis aſſeuerant. Quocirca uiuens
dum, non autem diminute uiuendum eſſe. Et quæ uos
bis paternarum cura minarum, iam pater uti Satur-
nus quidam ætate delirat, iam capularis eſt dæmon.
Sublimen hunc attolamus, eumq; cum primum efferas-
mus. Pleriq; ad ſcortandum accedunt, & intempeſti-
uas ducunt uxores, paternaq; ad ſenectutem uiatica
corradunt, atq; ſurripiunt. Sceleſtiſſimum hominum
genus amicitie ſimulatores, nullam prorſus eloquendi
libertatem deguſtantes. ſi locupletum quidem oſtenda-
tores, pauperum contemptores, aduerſus iuuentutem
perinde ac ex arte lyrica deducti, quum ſuos ridere nu-
tritores cernunt, ultro arridēt. Ex omni uitæ parte no-
tū atq; degeneres ad diuitum nutum uitam agunt, for-
tuna liberi, electione ſerui. Tum magnas ſe pati contu-
melias opinantur, quum, nullis afficiantur contume-
lijs, quoniam alienum fruſtra cibum capiant. Quocir-
ca ſiquis pater eſt, qui de bene inſtruendis natis cu-
ram gerat, has primum ſaſtidioſas propulſet pecu-
des. Conz

LIBERIS EDVCANDIS.

des. Condiscipulorum etiam flagitia repellantur, quos
 niam ij ad mansuetissimas etiam naturas corrumpen-
 das satis possunt. Ista quidē honesta & perutilia sunt,
 quæ uero dicam humana. Haud enim uolo parentes Votis non
 omnino asperos & natura esse durissimos. At præter nullis oba
 ritorum nonnullis peccatorum concedendam interdū temperan
 esse ueniam ducant, seq; iuuenes aliquando fuisse me dum.
 minerint. Quemadmodum medici amara quædam ues-
 nena dulcibus immisceentes succis, comitem utilitatis
 amœnitatem inuenerunt, ita & patres increpationē
 rigorem mansuetudine temperent est necesse. Pueros
 rum nanq; desiderijs remittendæ interdum habendæ,
 nonq; nihil laxandæ, quandoq; rursus intendendæ. Lea-
 uia præsertim delicta molli serant animo. Sin aduersus
 ipsos ira excanduerint, illico tumorem animi depo-
 nant. Parentem enim celeres, q̄ graues suscipere iras
 præstat. Nam quum quispiam ita difficiles induit ani-
 mos, ut non nisi summo cum labore redire in gratiam
 possit, profecto filiorum odium contraxisse non paruo
 patefecit iudicio. Vt aliqua etiam nouisse peccata dissi-
 mulent satius erit, uerum surditatem & obtusos sene-
 ctutis sensus ad filiorū cōmissa trāsferant, ut pleraq;
 uidētes, nō uideāt, audiētesq; nō audiāt. Amicorū erro-
 ra perferimus, quidnā ergo mirū si & natorū: Crapu-
 latiū multoties seruorū ebrietatē minime redarguimus
 Interdū pepercisti, insuper suppeditato. Molestē ali-
 quando pertulisti, ultro ueniā adhibe. Per seruuli quā-
 doq;

doq; fraudes demulsiſti, cohibe prorsus iracundiã. Ex agro iuuenſcos abſtulit, redijt heſternum nonnunq; exhalans temetum, inſcius eſto. Vnguenta redolent, taciſtus ſis. Hunc in modum petulca iuuentus equini inſtar pulli domita, mitiſq; redditur. Enitendum eſt, ut qui libidinibus ſuccũbunt, & increpationibus omnino reſbelles exiſtunt, connubio ſubiũgentur. Hoc ſiquidem tutiſſimum iuuentutis eſt uinculum. Eaſ autem deſpondere filijs uxores conueniet, quæ nec multo nobiliores, nec ditiores ſint. Sapientia utiq; reſertum prouerbiũ. Aequalem tibi mulierem inquire. Nam qui ſeiſiſ longe ampliores capiunt uxores, nõ earum maritos, ue rũ dotiſ mancipia ſeciſſe ſe neſciũt. Cæterum hiſce rebus breuia quædã apponẽs cõfeſtim præcepta circũſcribam.

Lasciui Pater ſit
uxorẽ du Ante omnia opus eſt, ut patres nõ ſolũ nihil peccãdo,
cant. uerum etiam honeſta ſingula peragendo manifeſtum ſeſe filijs exemplar exhibeant, ut in eorum uitam quãſi quoddam ſpeculũ intuẽtes, ab ope rũ ſimul & ſermo nũ turpitudine ſe penitus euertant. Nã ſiquiſ delinquẽtes acriter obiurget filios, tum iſ in coſdẽ illabatur errores, hic nepe ignorare uidetur ſub illorũ nomine ſua ſe incuſare crimina. Et ut ſuccincte dicã, qui uitã improbe degũt, ij nullã ſeruos aut liberos increpãdi licẽtiam agũt. Præterea in eorũ cõmiſiſ, nunc cõſulendo, nũc inſtituendo iuuent. Vbi enim impudens eſt ſenectus, ibi & inuerecundos eſſe iuuenes eſt neceſſe. Ad comparandum filijs modeſtiã danda opera eſt, ut omnia pro

LIRERIS EDVCANDIS.

nia pro rerum conuenientia perficiantur. Imitemur at-
tem potissimum Eurydicem, quæ quis Illyrica & bar-
barissima foret mulierum, ad erudiendos tamen liberos
quæ in ætate iam prouecta studium ac disciplinam at-
tigit. Quantaui uero in eius filios indulgentiam habue-
rit, uel illud abunde quod Musis dedicauit epigram-
ma declarat. Hyropolitana, Eurydice postquæ doctrinæ Eurydice
ac enuditionis desiderium cepisset, hunc Musis titulum
consecrauit. Pubescentibus enim liberis mater iam grã
deuæ studiorum atque uirtutis monumenta literas ine-
genti cum labore perdidicit. Vniuersa quæ in superio-
ribus expolita sunt præcepta complecti, uoti magis quæ
admonitionis opus esse forte censebitur. Vt autem
plura per imitationem assequamur, & hoc ip-
sum quadam sortis ac naturæ bonitate,
permultaque insuper diligentia indi-
gebit. At humano effici posse
constat ingenio.

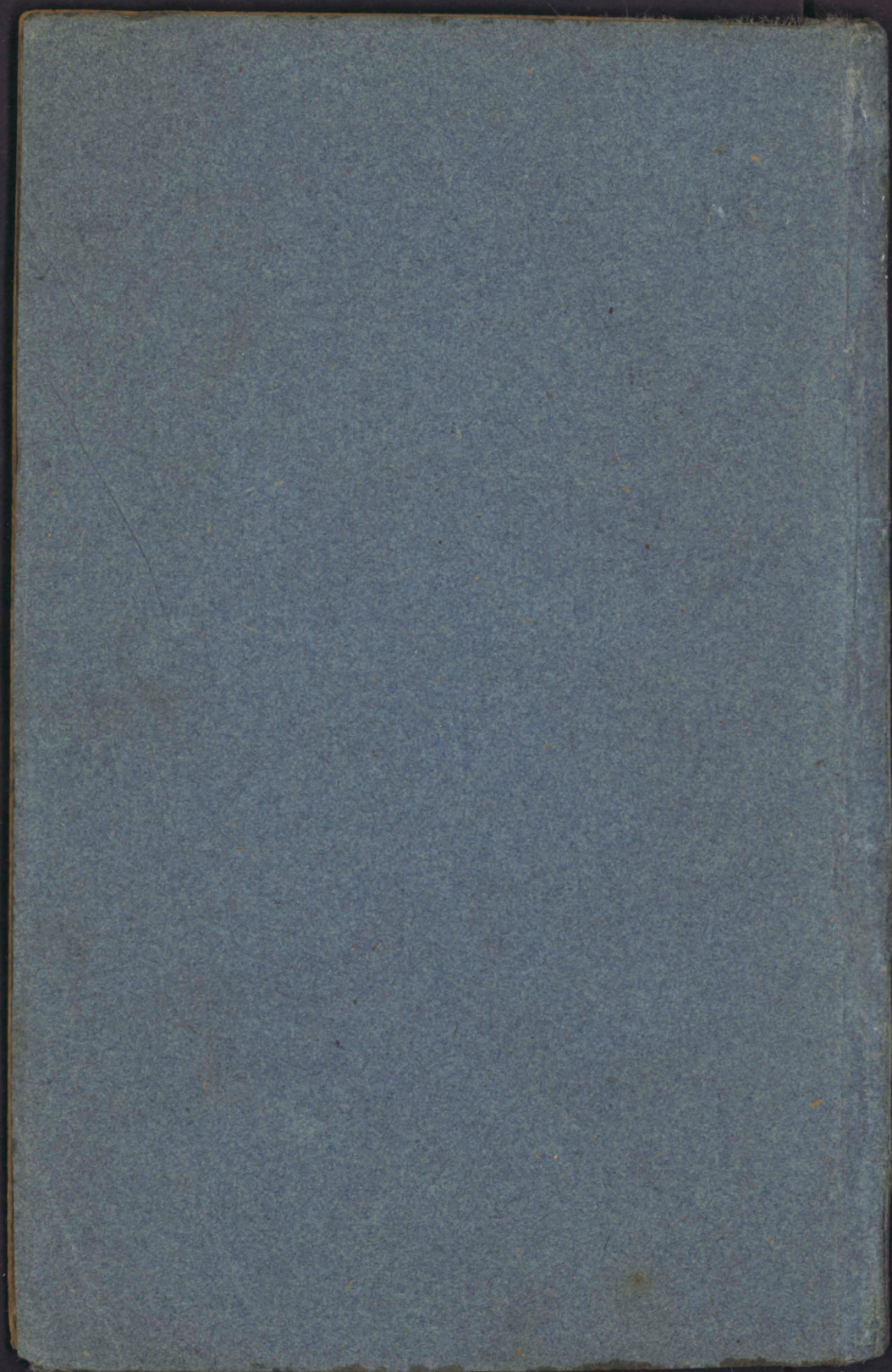
Impressum Cracouiæ per Mathiam Scharffen-
berg. Anno. M.D. XXXVI.

BIBLIOTH: UNIV:

JAGELLONICAE

Instrumenta sunt motus: gravitas et levitas.

Definitio Animæ ex Arte lib. 2. de Anima

Anima est principium quo vivimus sentimus intelligimus
nutrimur et secundum locum movemur primum.

— Anima divisio triplex.

Vegetativa Sentientia et Intellectiva.

Vegetativa Sentientia et Intellectiva.
Intellectiva est actus primus substantialis corporis
physici organici in potentia vitam habentis

Anima vegetativa est principiu² quo vegetamur primum

Anima sensitiva est principium quo sentimus primum

Anima intellectiva est principium quo intelligimus
primum. Prima definitio anima est communis.

In quiescendo et sedendo anima fit sciens et prudens.

Artes inquit lib. 7 Physicorum

A kererū unguiculū
 Aliter id propositum a kererū unguiculū quod pro
 id est quod ipse id ipse prope infamia Translati a Ceteris
 2^{is} quon unguiculū non Inducunt

Præf Jupiter & omnes

